

FOLKEHØGSKOLERÅDET

Norsk Folkehøgskolelag (NF) • Noregs Kristelege Folkehøgskolelag (NKF)

Folkehøgskolene
Folkehøgskoleorganisasjonene
Folkehøgskolebladene

J.nr.222/02/Rundskriv

Oslo 28.10.02
FHSR-rundskriv 23/02

1. Ny folkehøgskolelov – foreløpig referat fra debatten i Odelstinget

Vedlagt følger foreløpig referatet fra debatten i Odelstinget torsdag 24. oktober. Som det går klart fram av referatet var alle partiene svært positive til skoleslaget.

Folkehøgskolene får med ny lov en friere rolle enn hva vi har i dag.

Loven går over fra å være en skolelov til å bli en tilskuddslov. Departementet har ikke lenger ansvaret for innholdet i skoleslaget. Loven legger til rette for at det offentlige kan yte tilskudd, men folkehøgskolene er selv ansvarlige for det pedagogiske innholdet. Med ny lov forsvinner også tilsynsmannsembetet.

§ 1 sier at folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte skole fastsetter selv sitt verdigrunnlag innenfor denne rammen. Stortinget understreker dette og sier at folkehøgskolene har og skal ha frihet uten eksterne karv til eksamen, innhold og verdigrunnlag.

Loven definerer vilkårene for å få tilskudd i 9 punkter:

- a. Skolen skal være eksamensfri
- b. Skolen skal ha internat
- c. Nedre grense med tanke på elever for å få tilskudd er fortsatt 35
- d. Skolen må ha minst et langkurs på 16,5 uker
- e. Rektor er skolens pedagogiske og administrative leder
- f. Skolen skal ha et styre. Eier fastsetter sammensetningen, men elever og personale skal være representert.
- g. Skolen skal ha et elevråd. Utover dette fastsetter skolens styre hvilke andre råd og organer som er nødvendige for å sikre demokratiske rettigheter og forsvarlig drift.
- h. Skolen skal utarbeide prosedyre for selvevaluering og kvalitetsutvikling.
- i. Skolen skal utarbeide dokumentasjon over elevenes læringsprogram og deltakelse.

Videre sier loven at tilskuddet fortsatt består av tre elementer: Basistilskudd, elevavhengig tilskudd og husleietilskudd. Stortinget har sagt at tilskuddet ikke skal ha en fast vektning slik departementet la opp til i forslaget til forskrifter.

Stortinget har også sagt at elvetellingen skal foretas ”på eit tidleg tidspunkt etter skolestart”. Nå telles elevene 1. oktober og 1. februar på langkursene.

Videre sier Stortinget at det skal foretas en omfordeling mellom skolene for bedre å kunne utnytte den samlede rammen for folkehøgskolen. Dette betyr at skoler som har flere elever enn maksimalt elevtall tilsier at de kan ha, vil kunne øke sin kapasitet.

Tilskuddet blir i sin helhet tildelt fra staten og ikke som nå med 1/6 på fylkeskommunene og 5/6 på staten.

Stortinget har også vedtatt at departementet kan gi kompetansekrav til undervisningspersonalet i folkehøgskolen. Samtidig er det fortsatt være åpning for en friere tilsetningspraksis for å møte spesielle behov på den enkelte skole.

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om arbeidsmiljøforskrifter for elever i folkehøgskolen.

Til slutt sier flertallet: Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og representanten Simonsen at folkehøgskoleelevene skal ha stipend og lån i 10 måneder og at ordningen skal gjelde fra 1. januar 2003.

2. Rettelse i rundskriv 22/02

Folkehøgskolerådet skrev i rundskriv 22/02 at skolene skulle avvente nærmere beskjed fra Statistisk Sentralbyrå, det rette skal være Statens Lånekasse. Avsnittet skal lyde:

*Rådet har tatt opp brevet fra Lånekassen med departementet og tilbakemeldingen er at skolene kan la saken bero inntil det foreligger nærmere beskjed fra **Statens Lånekasse**.*

Med hilsen for Folkehøgskolerådet

Mai-Evy Bakken /s/
-leder-

Odd Arild Netland
-sekretær-

Vedlegg: Foreløpig referat fra Odelstinget 24. oktober 2002 – Ny folkehøgskolelov

Vedlegg:

Odelstinget
Møte torsdag den 24. oktober kl. 10 2002 (Midlertidig)

Møte torsdag den 24. oktober kl. 12.25

President: Ågot Valle

Dagsorden (nr. 2):

1. Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om lov om folkehøyskoler (folkehøyskoleloven)

(Innst. O. nr. 85 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 79 (2001-2002))

Sak nr. 1

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om lov om folkehøyskoler (folkehøyskoleloven) (Innst. O. nr. 85 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 79 (2001-2002))

Trine Skei Grande (V) (ordfører for saken): Først har jeg noen innledende bemerkninger som sakens ordfører.

Grunnen til at Regjeringa valgte å legge fram et nytt lovforslag på bakgrunn av en NOU, er for det første at vi har hatt Reform 94, som har endret strukturen på den videregående utdanninga, vi har fått en tiårig grunnskole, vi har hatt kompetansereformen, og vi har også valgt å gi ekstra poeng for folkehøyskole.

Lovforslaget bygger på NOU 2001:16 "Frihet til mangfold". Jeg er veldig glad for den brede enigheten vi har fått i komiteen bak det forslaget som nå foreligger. Sjøl ideologiinnledningen, om hvorfor vi ønsker at folkehøyskolene skal være der, er det bred enighet om. Det er bare Fremskrittspartiet som har hoppet av ved noen av avsnittene. Også når det gjelder tildelingskriterier, er det bred enighet om at vi skal satse på objektive kriterier. Jeg velger å sitere noen setninger fra innstillinga:

"På grunn av endringer i kostnadssamansettinga vil det ikkje vere rimeleg å ha ei fast vektning av dei tre komponentane som skal inngå i tilskottet. Fleirtalet meiner at ein ved fastsetting av tilskottet og fordeling på dei tre variablane må ta utgangspunkt i kostnadsstrukturen i folkehøgskolen. Årleg justering må finne stad på grunnlag av eveltalsutvikling og generell kostnadsutvikling."

Det er viktig at folkehøyskolene kan bygge på andre verdier, utvidede mål for elevene, en annerledes tilnærming, men at de også kan sørge for å ha en god utdanning, med kvalifiserte lærere. Derfor er jeg glad for at flertallet i komiteen også ønsker at vi skal ha kvalifikasjonskrav til lærerne. Det er viktig at folkehøyskoler ikke skal bli B-skoler, med B-lærere. Folkehøyskolene bør heller kanskje bli en oase for lærere som har lyst til å jobbe på andre måter, og utvikle andre arbeidsmetoder. Det er viktig, når vi nå skal reformere resten av skolesystemet, at vi har et skoleslag der det går an å tenke annerledes, der det går an å finne nye arbeidsmåter, og der det går an for lærere å teste ut nye måter å undervise ungdom på.

Jeg er glad for at vi har en bred enighet om arbeidsmiljøet på skolen i forhold til elever, og at vi fant en enighet i forhold til elevdemokrati, som jo folkehøyskolene har lang tradisjon på, men der vi også er så åpne at det er mulig å finne andre deltakerformer enn bare én. Jeg tror at en skole der mye av pedagogikken bygger på at elevene skal bo på skolen, også setter andre krav til elevdemokrati enn når man bare møter opp noen timer pr. dag.

Så har vi drøftet lenge den nasjonale og den lokale forutsigbarhet i tildelingsstøtten - vi har behov for både en nasjonal forutsigbarhet og en lokal forutsigbarhet. Det jobbet komiteen lenge med, for å se om det går an å finne telledato som gir stabilitet og forutsigbarhet, men også stimuli til å holde på elevene så lenge som mulig.

Så har jeg noen bemerkninger som Venstre-representant i komiteen. Som Venstre-representant blir man litt ekstra varm om hjertet når man skal jobbe med folkehøyskolene, for vi har et parti som har vokst opp tett sammen med folkeopplysningstradisjonen og folkehøyskolene. Og det er mye bra Venstre-politikk opp gjennom tidene som er skapt i en matsal på en folkehøyskole. Jeg synes det er ekstra fint at vi kan diskutere folkehøyskoleloven på FN-dagen, for det er klart at folkehøyskolene har gjort en stor innsats på det internasjonale området og på integreringsområdet, som gjør det spesielt å diskutere det på en FN-dag. Likevel er kanskje noe av det viktigste med hensyn til folkehøyskolene som kulturbærer knyttet til folkekulturen og til den nasjonale identiteten. Men de gir også muligheten til å utvikle nye fag, for vi ser i dag at vi i det vanlige skolesystemet har en del fag som egentlig har blitt skapt på folkehøyskoler av kreative folkehøyskolelærere sammen med kreative elever. Dette er egentlig et skoleslag som gjør Venstre-slagordet "Mennesket i sentrum" om til sitt, med "Eleven i sentrum". For det er snakk om å vokse, om å bli voksen, om å klare seg uten mor, om å dele rom med en venn, kanskje for første gang få en ordentlig kjæreste eller for første gang å få en ordentlig kjærlighetsorg. Jeg tror at vi her har et skoleslag som gir mange ungdommer en ballast som de har svært mye bruk for når de senere skal ut i livet.

Eva M. Nielsen (A): La oss innledningsvis være enige om at folkehøyskolene er en vidunderlig oppfinnelse. Jeg kan slutte meg fullt ut til saksordførers hyllest til folkehøyskolen og si at også vi i Arbeiderpartiet har et varmt bankende hjerte for det skoleslaget, først og fremst fordi det er et frikvarter. Folkehøyskolen gir et frikvarter til unge som er på søken etter de riktige valgene i livet, men er også et påfyll for voksne som i ulike faser kan trenge det underveis.

For Arbeiderpartiet er det viktig at folkehøyskolen fortsatt skal være kulturbærer, samtidig som den frilynte folkehøyskolebevegelsens idealer bringes med videre. Vi har sett at mange folkehøyskoler har modernisert seg de siste ti årene, og vi ser at antall studenter og antall elever øker. Også bredden i valgene innenfor folkehøyskolene har blitt atskillig større. Vi gleder oss over at flere unge velger et slikt frikvarter i livet, og at mange voksne også synes at det er flott.

Den loven som vi vedtar i dag, er etter min mening et skritt på veien for å gjøre skolene mer uavhengige. De står i en friere stilling etter dagens vedtak enn de har gjort tidligere. Men en slik frikobling trenger ikke alltid bare å være av det gode. Arbeiderpartiet ønsker i den sammenheng, sammen med SV, at departementet skal utpeke en representant til folkehøyskolenes styrer, ikke bare fordi skolen nå skal drives bare med statlige midler, få statlige driftstilskudd, men like mye for at det offentlige skal ha en ambassadør i folkehøyskolesystemet. Vi tror det er viktig at man har med flere enn dem som hører til i skolens innerste krets, at man fra utsida kan komme inn i styrene og ha kunnskap om drift av høyskolene, og, som jeg sa, være ambassadør for høyskolene inn i det offentlige systemet. Den muligheten taper vi med det vedtaket som gjøres i dag, og det beklager jeg.

Vårt anliggende har også vært at man skal føre et godt tilsyn med hvordan man bruker offentlige midler. Men det viktigste for oss er egentlig at folkehøgskolene fortjener at noen har kunnskap om dem, og at disse kan være ambassadører ute. Jeg tror folkehøgskolen taper på den nye ordningen i lengden.

Så ønsker jeg å ta en liten visitt innom revidert nasjonalbudsjett for 2002. Der ble det gjort et vedtak om at studentene ved folkehøgskolene skal ha den samme årlige utdanningsstøtten som andre studenter, altså ingen avkorting. Flertallet har videre lagt til grunn at det skal gjelde fra 1. januar 2003, og dermed få virkning fra andre halvdel av skoleåret 2002-2003. Men Regjeringen har i sitt budsjettforslag for 2003 elegant oversett et flertallsvedtak og lagt inn at endringen først skal kunne bli gjort gjeldende fra høsten 2003. Det ønsker vi å komme tilbake til ved årets budsjettbehandling.

Jan Olav Olsen (H): Det er, som tidligere sagt, stor enighet i komiteen om Regjeringens forslag til ny lov om folkehøgskoler, og det er svært gledelig. Lovforslaget betyr en forenkling og samordning som vil gi skolene stor grad av frihet, og der økt ansvar legges til skolene og til skoleeierne.

Forslaget legger opp til en tilskuddsmodell som i størst mulig grad legger objektive kriterier til grunn. Forenkling og forutsigbarhet er svært viktig for skolene, og denne modellen vil etter min mening sikre begge deler. Tilskuddet vil etter modellen bestå av tre elementer: basistilskudd, tilskudd pr. elev og tilskudd til husleie. Tilskudd pr. elev vil utgjøre en vesentlig del av det samlede tilskudd. Skal en få den nødvendige forutsigbarhet, er det nødvendig at det elevtallet skolen har på et tidlig tidspunkt etter skolestart, legges til grunn. Talledatoen for elever som utløser tilskudd, bør settes slik at skolene ikke mister inntekter samtidig som de beholder utgifter. Høyre er med i flertallsmerknaden fra komiteen som sier at "det elevtalet ein legg til grunn for finansieringa, vert å rekne ut frå det elevtalet skolen har på eit tidleg tidspunkt etter skolestart". Jeg vil gjerne få lov til å vektlegge ordet "tidleg".

Etter min mening representerer folkehøgskolene en viktig del av helheten i norsk skole. Tidligere talere har kommet med ikke bare sin, men partiets kjærlighet til folkehøgskolen. Jeg kan gjerne gjenta den kjærligheten på vegne av både meg selv og mitt parti, selv om vi ikke pleier å være så blomstrende i våre uttalelser. Det er ikke mye i min oppvekst jeg beklager, men at jeg ikke fikk et år på folkehøgskole, beklager jeg, særlig etter å ha sett den utvikling min egen sønn hadde i det folkehøgskoleåret som han nettopp har avsluttet.

Skolene gir et verdifullt tilbud, og jeg vet at den utvikling mange ungdommer får gjennom et folkehøgskoleår, ikke kan vurderes høyt nok. Modning, faglig utvikling, økt sosial kompetanse og egenutvikling i videste forstand er begreper som viser folkehøgskolens verdi for den enkelte ungdom. Folkehøgskolene representerer også en bredde i tradisjon, kultur, ideologi og innhold som det er av stor verdi å opprettholde. Utallige er de som ser tilbake på et år på folkehøgskole med glede og begeistring. Vennskap og sosiale bånd knyttes for resten av livet.

Nettopp derfor er det viktig å gi skolene forutsigbarhet i forhold til tilskudd, forenkling i forhold til prosedyrer og klare rammebetingelser i forhold til organisering og kvalifikasjonskrav. Dette oppfylles gjennom de vedtak Odelstinget forhåpentligvis vil fatte i denne saken.

Jeg har også merket meg at folkehøgskoleorganisasjonene er vel fornøyd med lovutkastet slik det nå foreligger. Det tyder på at Regjeringen har truffet i forhold til sine intensjoner om forenkling og forutsigbarhet, og at det har vært en god dialog med folkehøgskolenes organisasjoner i denne saken. Jeg forutsetter at denne dialog vil fortsette også i framtida for å ivareta skolenes behov på en best mulig måte - også dialog i forhold til behov som ligger utenfor selve loven.

Større ansvar betyr også større ansvar for utvikling og kvalitetssikring. Skolene skal ha prosedyrer for selvevaluering og kvalitetsutvikling som sikrer medvirkning fra både tilsatte og elever. Fra Høyres side vil vi vektlegge den frihet og det ansvar som gjennom den nye loven legges til skolene. Vi mener at det sikrer en positiv utvikling for skolene, der de verdifulle tradisjonene sikres i en videre kvalitetsutvikling, og der skolene kan utvikle sine fortrinn og sine egne kvaliteter. Jeg er som sagt overbevist om at skoleslaget virkelig er et verdifullt tilbud, og jeg er svært glad for at loven, som vil bli vedtatt nesten enstemmig, vil sikre det tilbudet også i framtida.

Harald Espelund (FrP): Foregående taler uttrykte en liten beklagelse over at han ikke hadde fått oppleve hvordan det var å gå på en folkehøyskole. Når man hører Venstres beskrivelse av de realitetene man kanskje opplever der, forstår man at man kanskje har gått glipp av noe. Men som vi ser av det som står i papirene, er det jo ikke for sent. Man kan på sine litt eldre dager søke opptak. Jeg vil tro at representanten som var oppe her før meg, ville kunne komme inn og kanskje oppleve litt av de utfordringer det er å gå på en folkehøyskole.

Det er stor enighet i det politiske miljø om at folkehøyskoler er en positiv ting å kunne ha med seg. Fremskrittspartiet har noen egne merknader i saken, og vi har også noen forslag til endringer i loven. Jeg får benytte anledningen, mens jeg husker det, til å ta opp våre forslag her, slik at de blir stemt over.

Det er mye vi kan slutte oss til, og jeg har da lyst til spesielt å ta for meg det som Fremskrittspartiet har litt betenkeligheter med. Det står øverst på side 4 i den innstillingen vi har foran oss i dag:

"Fleirtalet merkar seg også at som ein konsekvens av at eleven har rett til å få dokumentert realkompetansen sin, blir den einskilde folkehøgskolen pålagt å utarbeide ein slik dokumentasjon".

Fremskrittspartiet synes at skolen bør, for rett og slett å følge opp det som står i dette punktet, ikke være karakterfri, men ha en særskilt bedømmelse. Vi vet at når vi har tilegnet oss realkompetanse, må det dokumenteres i omtrent alle sammenhenger i fortsettelsen. Vi synes at det også må gjelde folkehøyskolene.

Vi vet at skolene i dag bygger på lov av 1984, og at forslaget her går ut på å forenkle, gjøre dette litt mer forutsigbart og også avklare uklarheter som kanskje lå i den foregående loven. Dette er selvsagt vi i Fremskrittspartiet veldig glad for.

Vi mener det må være en fri etablering basert på nasjonale godkjenningskriterier. Vi mener også at folkehøyskolene må ha en pedagogisk frihet. Der vil vi faktisk gå en liten grad lenger enn det som vi mener de andre partier gjør, ved at skolene skal ha større frihet til å tilsette egne lærerkrefter, kanskje uten den spesielle kompetanse og det kompetansenivå som man ser i undervisningen i dag. Elevene må ha krav om realkompetanse i det de har lagt ned av arbeid.

Vi mener at tilskuddet til skolene skal baseres på to elementer, basistilskuddet og tilskuddet pr. elev. Vi mener at dette bør settes så høyt at det dekker, og gir en forutsigbar situasjon for de skolene dette gjelder.

Vi mener også at styret skal selv velge den pedagogiske og administrative ledelsesformen, og det har vi lagt inn i det forslag som vi har fremmet. Vi har også forslag til § 6 Forskrifter, om at departementet kan gi nærmere forskrifter om kursordning, internat og kontroll.

Jeg tror det var det vesentlige.

Presidenten: Harald Espelund har tatt opp de forslag han refererte til.

Rolf Reikvam (SV) (komiteens leder): Folkehøyskolene er en fargeklatt i vårt utdanningssystem. Resten av utdanningssystemet vårt, fra grunnskolen til videregående skole og opp til høyere utdanning, står i en mer akademisk utdanningstradisjon, der akademias inndeling i fag er det som danner grunnlaget for en stor del av virksomheten.

Folkehøyskolen står i folkeopplysningstradisjonen. Det innebærer at den nærmer seg den enkelte elev på en litt annen måte enn det som resten av utdanningssystemet vårt gjør. Folkehøyskolen tar utgangspunkt i elevenes erfaring, elevenes kunnskap, og ut fra det starter de med et læringsarbeid. Det er en viktig tradisjon. Dette er også en tradisjon som på mange måter har hatt en vekselvirkning innover mot resten av utdanningssystemet vårt. Resten av utdanningssystemet vårt har nok hentet inspirasjon og ideer fra den pedagogikk som har vært utviklet rundt om på våre folkehøyskoler.

Den loven vi i dag vedtar, sikrer framtiden til folkehøyskolene våre. Den slår fast en del viktige prinsipper. Den slår fast prinsippet om at undervisningen skal være gratis. Elevene betaler for oppholdet, men undervisningen ved folkehøyskolene skal fortsatt være gratis. Det er viktig å understreke. Det er rom for å etablere nye skoler innenfor de rammene som vedtas, og det er også et viktig prinsipp. Så vedtar vi i dag en ny finansieringsordning der folkehøyskolene får støtte på bakgrunn av tre variabler. Alt dette er viktig for å sikre folkehøyskolenes framtid. Dessuten legger vi inn en helhetlig finansiering. Det betyr at staten finansierer dette i sin helhet. En sjettedel blir ikke kanalisert gjennom fylkeskommunene, slik som tradisjonen til nå har vært. Jeg tror at det er en forbedring. Det som kan være uheldig, er at vi mister et visst fylkeskommunalt engasjement ved at en del av midlene går gjennom fylkeskommunen. Men jeg tror at totalt sett vil dette være en styrke for folkehøyskolene.

I forhold til Regjeringens opplegg gjør flertallet noen få justeringer. For det første har vi tatt vare på elevenes medvirkning på en litt annen måte, på en litt bedre måte enn det som Regjeringen hadde i sitt opprinnelige forslag, ved at det fortsatt skal være et elevråd. Så én ting til - og det er viktig - vi ber Regjeringen komme tilbake med egne arbeidsmiljøbestemmelser også for folkehøyskoleelevene. Dette er noe vi har holdt på med, først i forhold til studentene i universitets- og høyskolesektoren. Vi har nå til behandling en endring av opplæringsloven for grunnskolen og videregående skole. Det er viktig at vi får fullført dette ved å sikre tilsvarende bestemmelser i folkehøyskoleopplæringen. Jeg regner med at Regjeringen vil komme tilbake med dette om ikke altfor lenge. Så presiserer vi innledningsvis at folkehøyskolen skal være eksamensfri. Den er det alternativet som den skal være gjennom dette systemet.

Jeg tror at med det vi nå gjør, er framtiden til folkehøyskolen lagt i hendene på folkehøyskolene våre. Det er opp til dem hva som skal skje med folkehøyskolene i årene framover. Om jeg skal gi råd til folkehøyskolene, vet jeg ikke. Jeg tror likevel jeg vil prøve meg med et lite råd til folkehøyskolene for årene framover. Jeg tror det er veldig viktig, hvis folkehøyskolen skal overleve som den fargeklatten den har vært og er, at de tar vare på den tradisjonen de står i, og ikke ser det som viktig tilpasse seg det som skjer i resten av utdanningssamfunnet vårt, der vi er opptatt av kompetanse, der vi er opptatt av vekttall, der vi er opptatt av utbytte i forhold til en del målbare ting. Folkehøyskolen har jo hatt et dilemma. De har ønsket ekstrapoeng for dette ene året. Det er en måte å nærme seg og prøve å definere seg inn i en litt mer matnyttig sammenheng på, målt i forhold til de tradisjonelle utdanningssystemene for øvrig. Jeg tror ikke at det er fornuftig. Jeg tror det mest fornuftige i årene framover er at folkehøyskolene rendyrker det de er gode på, rendyrker sin egenart

og den tradisjonen de står i. Hvis de gjør det, føler jeg meg ganske sikker på at folkehøyskolene vil ha mange år framover. Og ikke bare det, jeg er ganske sikker på at det vil vokse fram nye, spennende folkehøyskoler.

Arne Lyngstad (KrF): Folkehøyskolen er et skoleslag med rike tradisjoner. Her legges det stor vekt på den menneskelige og sosiale utvikling, og man har et bredt læringsbegrep. I Kristelig Folkeparti ser vi på folkehøyskolen som et verdifullt tilbud som fyller et behov i vårt utdanningssamfunn. Her får elever og voksne mulighet til et år med egenutvikling i bred forstand, og på egne premisser.

Men det har ikke vært noen trygg økonomisk situasjon for folkehøyskolene. Kristelig Folkeparti har kjempet for en slik trygghet, både når det gjelder drift, studiefinansiering og verdsetting. Det vil vi fortsette med. Jeg vil bare få lov til å replisere i forhold til siste taler at også Kristelig Folkeparti vil kjempe for studiepoeng til denne, fordi det er i tråd med det brede kompetansebegrepet som folkehøyskolen bygger på.

Dagens lovrevisjon har vært ønsket i folkehøyskolen. Kristelig Folkeparti er tilfreds med at Regjeringen har lagt vekt på folkehøyskolens egne ønsker, og at disse nå følges opp av flertallet i Odelstinget. Jeg mener at loven legger vekt på å vise respekt for folkehøyskolens egenart, og loven gir en trygghet for finansieringen av driften ved skolene. Finansieringssystemet er forutsigbart, og det legger opp til samarbeid mellom departementet og folkehøyskolene.

Loven alene kan ikke berge elevsøkningen til skolene. Det vil derfor variere. I en slik situasjon er det rett at elevtall i tilskuddssystemet blir sett på over tre år, altså over flere år. Likevel må skolene få lov til å vokse. Derfor må systemet være dynamisk og ikke hindre skolene i å utvikle seg. Hvis skolene kommer med skoletilbud som fanger elevene over tid, må også ressurser kanaliseres dit. Her må departementet være i dialog med skolene, og skolene må akseptere en slik dynamikk.

Kristelig Folkeparti er videre tilfreds med at flertallet i innstillingen ønsker å understreke kvalitetskravene til lærerne, samtidig som det skal tas hensyn til de spesielle behov skolene kan ha. Vi er også tilfreds med understrekingen av og ønsket om å lovfeste krav til et forsvarlig arbeidsmiljø, og at elevdemokratiet tydeliggjøres i loven. Vi er også glad for at det er et bredt flertall bak dagens innstilling, og vi støtter innstillingen fra komiteen. I en tid da man legger vekt på mangfold og elevenes valgfrihet i utdanningspolitikken, tror jeg at folkehøyskolene er tryggere som skoletilbud enn på lang tid.

Kent Inge Stenberg Ryen (Sp): Først vil jeg på vegne av Senterpartiets komiteemedlem få takke saksordfører Trine Skei Grande for et aktivt og godt arbeid som saksordfører.

Innleggene hittil har tydeliggjort at det ikke er stor uenighet i Innst. O. nr. 85 for 2001-2002 om lov om folkehøyskoler. Det er bra, og det sier også noe om at det er en felles oppfatning at folkehøyskolene har opparbeidet seg et renommé som et viktig skoleslag i utdanningssystemet vårt.

Folkehøyskolen er en annerledes skole, fri for eksamen, hvor elevene får et modningsår med mulighet for faglig utvikling. Ikke minst er det sosiale aspektet viktig. Derfor slår loven fast at folkehøyskolen skal ha internat som en integrert del av læringsprogrammet.

Folkehøyskolene representerer også et mangfold. For Senterpartiet har det vært viktig å sikre dette mangfoldet, ved å gi styret ved den enkelte skole frihet til å fastsette de råd og organ ved skolen som er nødvendige for å sikre demokratiske rettigheter og en forsvarlig drift. Men én viktig endring

er gjort i forhold til odelstingsproposisjonen når det gjelder styrer og råd. En samlet komite går nemlig inn for å lovfeste at hver skole skal ha et elevråd. Regjeringen la opp til at dette skulle være valgfritt. Senterpartiet mener det er viktig å lovfeste elevråd. Det gir elevrådsarbeidet status og rammer, og fremmer elevinnflytelse og demokrati.

Komiteen støtter videre Regjeringens forslag til finansieringsmodell for folkehøyskoler med basistilskudd, elevtilskudd og husleietilskudd. Senterpartiet har vært opptatt av å sikre folkehøyskolene finansiell forutsigbarhet. Folkehøyskolerådet har påpekt det urimelige i å ha to telledager for elevtilskudd. Komiteens flertall har derfor uttalt klart og tydelig at forutsigbarhet er nødvendig, og at telledagen for elevtilskudd derfor skal skje på et tidlig tidspunkt etter skolestart.

Folkehøyskolemiljøet har uttalt at de er godt fornøyd med lovforslaget slik det nå foreligger til behandling, og det er bra.

Jeg vil til slutt vise til flertallsmarknaden fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og representanten Simonsen om at årlig utdanningsstøtte til folkehøyskolestudenter skal være som for andre studenter, uten avkortning for eventuell forskjell i lengden på studieåret. Flertallet legger til grunn at dette skal gjelde fra 1. januar 2003.

Statsråd Kristin Clemet: Selv om det tydeligvis er bred enighet om denne loven, og hyllesten til folkehøyskolen har vært både sterk og tverrpolitisk her i dag, vil jeg gjerne knytte noen få bemerkninger til saken. Å vedta et nytt juridisk og økonomisk rammeverk for folkehøyskolen skjer nemlig ikke så ofte, og slik sett er det en viktig begivenhet.

Folkehøyskolen fikk sin første lov i 1949, og den ble avløst i 1984 av den loven som gjelder i dag. Nå vedtar vi altså en ny lov, som vil tre i kraft fra 1. januar 2003.

Komiteens innstilling og den debatten som har vært her i dag, viser at det er stor oppslutning om folkehøyskolen og et felles ønske om å bevare skolen som et verdifullt og særegent supplement til det offentlige skolesystemet. Det er gledelig å konstatere at det er så stor enighet om at folkehøyskolens formål som et eksamensfritt supplement er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Dette er et ansvar som påhviler den enkelte folkehøyskole og selve folkehøyskolebevegelsen.

Den nye loven er en tilskuddslov som skal legge den økonomiske og formelle ramme til rette for muligheten til å etablere folkehøyskoler når grunnleggende kriterier er oppfylt og det finnes budsjettmessig dekning. Det er skolene selv og skoleslaget som må være ideologibærere og sikre den nødvendige kvalitetsutvikling. Intensjonen med det nye rammeverket er å skape et forvaltningsgrunnlag som gir den nødvendige sikkerhet for både tilskuddsyter og tilskuddsmottaker, og tilstrekkelig frihet for den enkelte skole.

Når friheten for skolene blir større, blir også ansvaret større. En konsekvens av dette er bl.a. utviklingen av det spesielle tilsynsmansembetet for folkehøyskolen. Loven legger inn som et tilskuddskriterium at skolene selv utvikler tilfredsstillende prosedyrer for selvevaluering som er offentlig tilgjengelige, og som kan gi grunnlag for departementets forvaltningsmessige tilsyn.

Folkehøyskolen er ikke bare et frirom i et utdanningsløp med spesielle utfordringer og muligheter for personlig utvikling og vekst. Det er også en arena for pedagogiske brytninger og nytenkning, og den bør etter min mening være et skoleslag hvis erfaringer kan komme hele det pedagogiske landskapet i norsk utdanning til gode.

De få og beskjedne endringsforslag innstillingen representerer i forhold til lovforslaget, tar jeg til etterretning og ser som uproblematisk, og jeg har også merket meg at innstillingen inneholder noen føringer for det forskriftsarbeidet som departementet er i gang med, og som skal gjennomføres, slik at lov og forskrift kan tre i kraft samtidig. Disse føringene vil bli en del av departementets vurderingsgrunnlag når den endelige forskriften skal utformes.

Jeg har også sett at innstillingen tar opp spørsmålet om studiefinansiering i ti måneder for folkehøyskoleelever. Regjeringen har som kjent i sitt budsjettforslag lagt til grunn at dette skal gjelde for skoleåret 2003-2004. Skal dette endres, må det, slik jeg forstod at også angjeldende parti var oppmerksom på, være en del av de budsjettspørsmål som må behandles i forbindelse med St.prp. nr. 1.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rolf Reikvam (SV): Det er jo bra at statsråden minner oss på budsjettarbeidet og det ansvaret vi har der, og at vi gjør riktige ting i forhold til det.

Jeg vil gi ros til statsråden for at hun understreket så sterkt at det pedagogiske utviklingsarbeidet som foregår i folkehøyskolene, må komme hele vårt utdanningssystem til gode. Det var noe som jeg også var opptatt av i mitt innlegg. Jeg har nok en sterk følelse av at det i stor grad har foregått utveksling av pedagogiske ideer, fra folkehøyskolen til resten av utdanningssystemet og forhåpentligvis litt andre veien.

Men det som jeg egentlig ville ha statsråden til å kommentere og kanskje reflektere litt rundt, er to forhold. For det første går det på dette med trygghet for finansieringen og det som komiteen har sagt om at telledato må være ganske nært etter skolestart. Jeg går ut fra at statsråden har sett hva komiteen har skrevet, og at statsråden eventuelt også har noen kommentarer til akkurat hvordan hun vil forholde seg til den biten. I og med at komiteen er så klar på dette, er det ikke snakk om mange måneder etter skolestart, det må være ganske nært opptil, nettopp for å påvirke institusjonene til å jobbe med å beholde elever og dessuten få den sikkerhet som ligger i det.

Så én ting til, dette med elevtallsutviklingen. Vi ser at en del skoler får dårlig søkning, mens andre har større søkning. Da er det viktig - og det er komiteen inne på - at skoler som har ledig kapasitet og har søkere, eventuelt kan få øke sin kapasitet på grunn av at det er lavere søkning ved andre skoler, slik at vi klarer å holde den fleksibiliteten i systemet. Det er komiteen opptatt av, og jeg vil gjerne at statsråden reflekterer over og kommenterer det.

Statsråd Kristin Clemet: Jeg kan bekrefte at jeg er opptatt av erfaringsspredning når det gjelder godt pedagogisk arbeid. Jeg er vel blant dem som mener at vi politikere ikke alltid er de beste til å bestemme hva som er gode pedagogiske metoder, men at god erfaringsspredning mellom skoler og skoleslag er positivt.

Når det gjelder dette med elevtelling, får jeg bemerke følgende: Det elevtallet som legges til grunn for tilskuddsberegning for hovedkurset, registreres i dag den 1. oktober og 1. februar. I tidligere forskrift var ordningen slik at de som var elever de tre første ukene, ble regnet som elever hele året selv om de sluttet før tre uker var gått, eller senere. Dette var naturligvis en svært gunstig ordning som gjorde risikoen med å ta opp elever som kanskje ikke kom til å fullføre, langt mindre enn den er blitt med nåværende ordning.

Det er ikke så urimelig at folkehøyskolene selv ønsker den gamle ordningen tilbake, men jeg syns det har vært noe uklart om det er dette komiteflertallet også mener i forhold til det som står i innstillingen. Personlig kan jeg ikke tilrå at en går tilbake til den gamle ordningen. Jeg finner prinsippet med to telledatoer mest naturlig. Det gir også skolene mulighet til å telle med elever som begynner etter første tellingsdato.

Rolf Reikvam (SV): For det første håper jeg at statsråden vil reflektere litt rundt det andre spørsmålet mitt, det som går på lav søknad til enkeltskoler og ledig kapasitet ved skoler, som gjør at de eventuelt kan ta opp flere elever, at det må være så pass mye fleksibilitet i systemet at vi kan få det til på en god og smidig måte, slik jeg oppfatter at komiteen prøver å antyde i en merknad. Jeg ber om at statsråden reflekterer litt rundt det.

Så til hvilken dato som skal legges til grunn når en skal telle elevene som grunnlag for tilskuddet. Jeg oppfattet vel statsråden slik at hun nå antyder at det er dagens ordning som skal gjelde, med to telledatoer - den 1. oktober og 1. februar. Slik komiteen har formulert seg, føler jeg nok at den er veldig opptatt av at datoen skal ligge ganske nær skolestart, nettopp for å sikre den forutsigbarheten som ligger i dette. Det er veldig viktig at skolene har økonomisk forutsigbarhet ut et år. Jeg skulle nok ønske at statsråden ikke var så klar på at hun vil opprettholde dagens ordning, for jeg føler nok at det ikke er det komiteen prøver å antyde gjennom sine formuleringer. Jeg vil som sagt be statsråden enda en gang vurdere og reflektere litt rundt dette.

Statsråd Kristin Clemet: Jeg vet ikke om jeg kan by på så veldig mye mer refleksjon. Det står i innstillingen at

"det elevtalet ein legg til grunn for finansieringa, vert å rekne ut frå det elevtalet skolen har på eit tidleg tidspunkt etter skolestart".

Jeg syns det har vært litt uklart hva det egentlig betyr, men jeg har i hvert fall i mitt forrige svar gitt uttrykk for hva jeg syns er riktig å gjøre. Hvis vi skal diskutere det videre, tror jeg nesten vi må komme tilbake til hva som har vært komiteens ønske. Men jeg tror det er riktig å holde fast ved prinsippet med to telledatoer. Det er mest naturlig, og det gir også skolen en mulighet til å telle med elever som begynner etter første tellingsdato.

Jeg har ikke ytterligere refleksjon til det nå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Trine Skei Grande (V): Jeg syns det har vært en fin runde. Jeg syns det er betryggende å høre at Fremskrittspartiet snakker så positivt om folkehøyskolene, og det er godt å høre at Arbeiderpartiet har fjernet seg langt fra de "herneske" budsjetter, som ikke akkurat hadde et godt øye til folkehøyskolene. Så jeg tror vi nå snakker om et nytt begrep, nemlig bred politisk kjærlighet til et skoleslag som har blitt framhevet her i dag.

Men det var en bemerkning jeg glemte i innlegget mitt, og det var rart jeg glemte det, for jeg har irritert meg over det helt siden loven kom. Jeg syns det er veldig dumt at loven er på bokmål når vi vet hvor mange av skolene som bruker nynorsk. Jeg håper at departementet tar innover seg at saksordføreren har valgt å la hele innstillingen fra komiteen være på nynorsk. Så ved neste korsvei håper jeg at man tar innover seg det målføret som skoleslaget faktisk bruker for det meste.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har representanten Harald Espelund på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Simonsen satt fram forslagene nr. 1-4, som er inntatt i innstillingen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak til

A.

Lov

om folkehøyskoler (folkehøyskoleloven)

§ 1 Formål

Lovens formål er å bidra til at det kan opprettes og drives folkehøyskoler i Norge. Folkehøyskole må være med i skolens navn, og bare skoler som er godkjent etter denne lovs § 2 kan bruke folkehøyskolenavnet, jf. § 7 andre ledd.

Folkehøyskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøyskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 2 Vilkår for tilskudd

Departementet godkjenner en skole for tilskudd. For å få tilskudd, må følgende vilkår oppfylles:

- a. Skolen skal være eksamensfri.
- b. Skolen skal ha internat som en integrert del av læringsprogrammet.
- c. Skolen skal ha minst 35 elever årlig i gjennomsnitt over fire år, jf. § 7 andre ledd.
- d. Skolen skal ha minst ett langkurs som varer minimum 16,5 uker, og minst 50 prosent av den samlede virksomheten skal bestå i langkurs, jf. § 7 andre ledd.
- e. Skolen skal ha en rektor som er pedagogisk og administrativt ansvarlig leder.

f. Skolen skal ha et styre som er det øverste ansvarlige organ. Eieren av skolen fastsetter sammensetningen av styret. Elever og tilsatte skal være sikret representasjon, og skal selv velge sine representanter. Representantene skal ha tale-, forslags- og stemmerett på styremøtene. Styret skal føre tilsyn med skolens drift, og tilsette og si opp skolens personale.

g. Hver skole skal ha et elevråd. Styret fastsetter utover dette hvilke råd og organer som er nødvendige for å sikre demokratiske rettigheter og forsvarlig drift.

h. Skolen skal utarbeide prosedyre for selvevaluering og kvalitetsutvikling som sikrer de tilsatte og elever medvirkning. Det skal utarbeides en årlig selvevalueringsrapport som skal være offentlig tilgjengelig.

i. Skolen skal utarbeide dokumentasjon over elevenes læringsprogram og deltakelse. Dokumentasjonen må være utformet slik at den gir grunnlag for vurdering av realkompetanse inn mot utdanningssystem og arbeidsliv.

Presidenten: Til § 2 foreligger det to avvikende forslag, forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen.

Forslag nr. 1 lyder:

"§ 2 a skal lyde:

Skolen skal være et supplement til det kompetansegivende utdanningssystemet. Fag og pensum bestemmes av skolen selv.

§ 2 i nytt tredje punktum skal lyde:

Dokumentasjonen skal omfatte en vurdering av eleven ved avslutning av alle kurs."

Forslag nr. 2 lyder:

"§ 2 f nytt sjette punktum skal lyde:

Styret velger selv pedagogisk og administrativ ledelsesform."

Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen har dessuten varslet at de går imot bokstav e.

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom de respektive bokstaver i komiteens innstilling til § 2 og forslagene fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen bifaltes komiteens innstilling med 57 mot 12 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.07.27)
2. Komiteens innstilling til § 2 bokstav e bifaltes med 57 mot 12 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.07.54)
3. Komiteens innstilling i de øvrige bokstaver i § 2 første ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3 Bortfall av tilskudd

Dersom et vilkår for tilskudd ikke lenger oppfylles, faller skolens rett til tilskuddet bort.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4 Tilskuddsmodell

Tilskuddet består av tre elementer: basistilskudd, tilskudd per elev og tilskudd til husleie.

Departementet fastsetter tilskuddsmodellen i forskrift. Tilskuddet justeres årlig i takt med kostnadsutviklingen. Tilskuddet forvaltes av departementet eller den departementet delegerer myndigheten til.

Presidenten: Til § 4 første ledd foreligger et avvikende forslag, nr. 3, fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen. Forslaget lyder:

"§ 4 første ledd skal lyde:

Tilskuddet består av to elementer; basistilskudd og tilskudd pr. elev."

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 4 første ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen bifaltes komiteens innstilling med 57 mot 12 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.08.38.)
2. Komiteens innstilling til § 4 annet ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 5 Organ for behandling av disiplinærsaker.

Klageadgang

Styret skal etablere et organ for behandling av disiplinærsaker. Elever kan klage på organets vedtak i disiplinærsaker til styret for skolen.

Et mindretall i styret kan klage på vedtak i styret. I saker som gjelder skolens verdigrunnlag og mål er skoleeier klageinstans, og i forvaltningssaker er departementet eller den departementet utpeker klageinstans.

Reglene i kapittel IV, V og VI i forvaltningsloven gjelder ved klagebehandlingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6 Forskrifter

Departementet kan gi nærmere forskrifter om kursordning, internat, kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet og kontroll.

Presidenten: Til § 6 foreligger et avvikende forslag, nr. 4, fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen. Forslaget lyder:

"§ 6 skal lyde:

Departementet kan gi nærmere forskrifter om kursordning, internat og kontroll."

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 6 og forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen bifaltes komiteens innstilling med 57 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.20.)

Videre var innstillet:

§ 7 Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Dispensasjoner gitt med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 64 om folkehøgskolar § 3 tredje ledd fortsetter å gjelde.

§ 8 Opphevelse av andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, oppheves lov 8. juni 1984 nr. 64 om folkehøgskolar.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringa fremje forslag om arbeidsmiljøføresegner for elevar i folkehøgskolen.

Presidenten: B blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.